

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וגו' (טו, לח).

שהם ל"ב חוטי הציציות, והם סוד ל"ב נחמדות
חכמה ע"ש. אמנם לא נזכר שם מענין
השיניים. וכן הענין שלא יחתוך הציצית בשר
אלא בשיניו, הביא המג"א באו"ח (סימן
סקי"ח) בשם השל"ה (ריש מס' חולין כד'
ומאחר), ומטה משה (סימן יג). אמנם שם
נזכר הסגולה שלא יכאצו לו שיניו.

ובביאור דברי הספר זכירה, לא ברור
במה שכתב 'זוה סגולה שלא יכאצו לו שיניו'.

אמרתי להעתיק כאן מה שכתבנו קצת, בענין
המוצא בספרים במלות ציצית שהוא
סגולה לכאב שיניים. כתב בספר זכירה (ענין
ציצית), כשאומר 'להתעטף בציצית', כוין ראשי
תיבות ל"ב, כנגד שלשים ושנים חוטין, וזה
סגולה שלא יכאצו לו השיניים, יזהר שלא יחתוך
הציצית בסכין אלא בשיניים, שהם ג"כ שלשים
ושנים שיניים באדם ע"ש. וענין זה לכוין בר"ת
ל"ב, כתב בשער הכוונות (דרושי הציצית דרוש
ז'), כשתצרך להתעטף בציצית, תכוין בר"ת

השיניים, אם קאי אלמעלה, שיכוון בצרכת
הציצים שהם ל"ב חוטיין, וזה סגולה לכאב
שיניים שהם ג"כ ל"ב שיניים באדם. או שקאי
אלמטה, דאם לא יחתוך בסכין אלא בשיניו,
הוא סגולה לכאב שיניים.

במהדורה החדשה של ספר זכירה
[ירושלים תשנ"ט], הבינו בדבריו דקאי
אלמטה שאם לא יחתוך הציצים בסכין אלא
בשיניו הוא סגולה לכאב השיניים. וכן הבין
בספר סגולות ישראל (מער' ש' אות יט),
שכתב סגולה שלא יהיה לו כאב שיניים, שלא
יחתוך הציצים בסכין אלא בשיניים שהם ג"כ
ל"ב שיניים באדם (ספר זכירה), וסימניך
שיניים אוחזין בטלית (מראה הילדים) ע"ש.
אמנם לבדי לא כן ידמה, ונראה ברור שכוונתו
לומר על עיקר מלות ציצית שהם ל"ב חוטיין,
הוא סגולה לכאב שיניים שהם ג"כ ל"ב שיניים
באדם.

כן נראה מדברי החסד לאלפים בהל' ציצית
(סימן כד ס"ג) שכתב, כשמברך
להתעטף בציצית יכוין בר"ת סוד ל"ב נתיבות
חכמה, וזה סגולה שלא יכאבו שיניו שהם ל"ב
שיניים, והביא דבריו בכף החיים סופר (סימן
ד סק"י"ב) ע"ש. ומבואר שהבין דסגולה זו
נאמרה על עיקר מלות ציצית.

בספר כף החיים פלאג"י (סימן י' אות יב)
כתב, אל יחתוך החוטיין בסכין משום
א"י חניף עליהם ברזל, רק יפסיקם בשיניים
הל"ב שיניים הם נגד ל"ב חוטיין, קיצור של"ה
(דף ג"ן ע"ב). ובספר דרך ישראל כתב,

דסגולת הציצית הלא היא שלא יהא לו כאב
שיניים ע"ש. והביא דבריו בכף החיים סופר
(סימן יא סק"י"ו) ע"ש. ומדבריהם נראה קצת
שהביאו דברי הדרך ישראל בענין סגולה זו, על
דברי הקיצור של"ה יחתוך הציצית בשיניו.
אמנם המעיין במקורו בספר דרך ישראל
[ליוורנו תקמ"ח] שער הנהגת הבוקר (דף ו'
ע"ב), יראה מפורש שאין כוונתו כן, שכתב
יש לכוין כשאומר להתעטף בציצית ר"ת ל"ב
כנגד ל"ב חוטיין, וזה סגולה שלא יכאב השיניים
ע"ש. ומבואר כמו שכתבנו.

ובספר שלמן מלכים (לנדא) על הקיצור שו"ע
(סימן ט' בטעם הל"ב אות ט') כתב,
יהדר שיהיו הל"ב חוטיין בציצית שלמים, ואז
יהיו ל"ב שיניו בריאים ושלמים, כי מסגולת
הציצית להכיל מכאב שיניים (דרך ישראל, בכף
החיים סימן יא סק"י"ו) ע"ש. והנה בדרך ישראל
לא כתב בלשון זה, אלא שהשלמן מלכים כתב כן
עפ"י דברי הדרך ישראל הנ"ל. עכ"פ מתבאר
כמו שכתבנו דקאי על עיקר מלות ציצית.

ובענין ל"ב שיניים שיש לאדם, שהם כנגד ל"ב
נתיבות חכמה, נזכר כן בכמה מקומות
בכתבי האר"ז"ל, עיין שער המצות (דף מד
ע"א), ומבואר שערס (ש"ד פ"ב), ועוד.
וראיתי דבר חידוש בספר מדרש תלפיות ענף
אזריס (דף ו' ע"ג) שכתב, אמר המאסף
קבלתי שדוקא לישראל יש ל"ב שיניים, אבל
לאומות העולם יש ל"ג ע"ש.

ובבר נזכר ענין זה בכמה ספרים קדומים,
שנמספר השיניים שיש לאדם יש הבדל

בין ישראל לאומות העולם. עיין מגלה עמוקות (אופן קסד) שכתב, וזה סוד הל"ב שינים שהם דוקא לישראל י"ו למעלה י"ו למטה, ולכן נקראו שינים על שם שנחלקים לשני חלקים ע"ש. ועיין עוד במגלה עמוקות מהדו"ת מכת"י ח"א (דרוש א' לפורים אות כו, ודרוש ג' לפורים אות יז). ובשל"ה הק' פ' בהעלותך (דף סו ע"א), הביא בשם הרוקח ו"ל שכתב, הוא דבר מקובל שיש לבד ישראל ל"ב שינים י"ו למעלה י"ו למטה ע"ש. ועיין עוד בתוספות השלם עה"ת ח"ה סו"פ ויחי בהשלמות ותקונים (ע' רג), שכתבו שלישראל יש ל"ב שינים ע"ש. אמנם בדבריהם אינו מבואר, אם לאומות העולם יש יותר שינים מלישראל או פחות, וכמה הם מספר השינים שיש לאומות העולם. ולפי קבלת המדרש תלפיות יש לאומות העולם ל"ג שינים.

ולא נתבאר מאימתי התחיל שינוי זה בין ישראל לאומות העולם, אם מאחרי מתן תורה, או מימי אברהם אבינו. ובכמה שינים נברא אדם הראשון. גם יש לדעת אם הוא סימן מובהק, ויש לסמוך על זה בענין תינוק שנמצא וספק אם הוא ישראל או עכו"ם, לבדוק בשינוי כמה שינים יש לו. והנה אם נמצא לו ל"ב שינים, פשוט דאין להחזיקו משום כך לישראל, דאפשר שנפל לו שן אחד. אמנם אם נמצא לו ל"ג שינים, צ"ב אם יש לסמוך על זה ולהחזיקו לנכרי. ובדברי המדרש תלפיות שם מבואר עוד, דגר שנתגייר אין שינוי בשינוי, ונשאר עם מספר השינים שהיה לו מקודם.

וראיתי בספר לחם אבירים [סאטמר תש"ב] צפ' ויגש (מד, יב) צפסק והנה עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר אליכם, ופירש"י בלשון הקודש. ולכאורה אינו הכרח מזה, שהמלא ימצא גם עכו"ם שמדברים בלשון הקודש. וגם כמה שהראה להם שהוא מהול, עדיין יש להסתפק אולי נולד מהול. וכתב אפשר עפ"י מש"כ במדרש תלפיות שלישראל יש ל"ב שינים ולעכו"ם ל"ג, ויוסף רצה להראות להם סימן מובהק שהוא ישראל, לכן הראה להם ראייה שאין עליה תשובה, ואמר והנה עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר, היינו חמשה מוצאות הפה שלי שמהם יצא הדיבור, 'אליכם' הוא דומה לכם, והראה שיש לו ל"ב שינים כמוהם וזה סימן מובהק שאני ישראל ע"ש. ודבריו צ"ב, כמה סימן מובהק הוא צוה, הרי אפשר שהיה לו ל"ב שינים ונפל לו שן אחד, וכמו שכתבנו.

ובדברי המדרש תלפיות שלנכרי יש ל"ג שינים. הנה בספר שפת אמת להג"ר משה תאומים ז"ל [קאלאמיה תרנ"ב] (אות יד) כתב, דכירנא כי שמעתי דבר פלג אשר נמצא כתוב בספר אחד, שיש היכר והבדל בין ישראל לנכרי בענין מספר השינים, כי יש לאדם מישראל ל"ב שינים, ובנכרי יש שינוי בהמספר, ואינו זוכר אם בפחות או ביסוד ע"ש. והנה אם כוונתו להמדרש תלפיות, שם כתב שלנכרי יש יותר מלישראל ויש לו ל"ג שינים.

שינים ע"ש. וגם לזה לא ידעתי מקורו
בספרים קדמונים.

ובספר חילה שלוה להג"ר נפתלי שווארץ
ז"ל (ע' נד), בהערה מצנו הג"ר
יוסף שווארץ ז"ל, הביא דברי המדרש תלפיות
הג"ל, שלישראל יש ל"ב שינים ולנכרי ל"ג,
וכתב ולפי זה נפל בצירוף מש"כ לי חכם אחד
לרמו בפסוק (תהלים קמו, כ) לא עשה כן לכל
גוי ומשפטים כל ידעו, 'לא' עשה כן לכל
גוי, שיש לו ל"א שינים, ומשפטים כל ידעו,
אותן שידעו המשפטים דהיינו ישראל יש
להם 'כל'. ולהג"ל יש לעכו"ם ל"ג ע"ש. ולפי
דברי הספר מנחת יהודה הג"ל, שפיר יש
לרמו כן. וראיתי בספר עמודי חיים למהר"פ
ז"ל (דף קד ע"ב אות כה), שנראה מדבריו
שם שיש שתי דעות בענין מספר השינים
לעכו"ם, או ל"ג והסימן עד הג"ל הזה, או
ל"א וסימנך ל"א עשה כן לכל גוי וגו' ע"ש.

ובימינו לא ידוע להרופאים ענין זה, החילוק
במספר השינים בין ישראל לעכו"ם,
ואולי נשתנו הטבעים גם כזה.

איברא מצינו בספרים שיטות אחרות בזה.
בספר זרע בירך שלישי עמ"ס ברכות
(דף לב ע"ג) כתב, בחצורי על תהלים כתבתי
פירוש הפסוק (תהלים ג, ח) שיני רשעים
שברת, אל תיקרי שברת אלא שרצנת (ברכות
דף כ), דיש חילוק בין עכו"ם לישראל, לעכו"ם
יש ל"ב שינים ולישראל ל"א שינים. ותמחו על
זה כל המקובלים דראוי להיות להיפך לישראל
ל"ב שינים נגד ל"ב נתיבות החכמה, ולעכו"ם
ראוי שיחסר שן אחד שלא להיות להם רק ל"א
שינים. ונ"ל לכן דייק אל תיקרי שברת אלא
שרצנת, שיש להם ל"ב שינים כמנין 'אלא'
שהוא ל"ב, ולישראל מספר 'אל' רמו על ל"א
שינים ע"ש. וכעת לא ידעתי מקורו, שלישראל
יש רק ל"א שינים, ובכל הספרים שהבאנו
כתבו ל"ב שינים, ונ"ב. ועיין עוד מה שז"ן
בזה בספר זכר עשות (מער' ש' אות קלו).

ובספר מנחת יהודה להג"ר יהודה סטריוובר
ז"ל [ירושלים תרפ"ו] (ע' אכילה אות
ה) כתב, ידוע שלערל אין לו רק ל"א שינים,
ידעו לזה כל ערל לא יאכל צו (שמות יב, מח),
'לא' בגימטריא שלשים ואחד. ולישראל יש ל"ב